

Lexicalized Diminutives in the Transylvanian Hungarian Historical Dictionary

Borbála ZSEMLYEI

Department of Hungarian and General Linguistics
Babeş-Bolyai University (Cluj-Napoca, Romania)
zsemlyei@yahoo.com

Abstract. The analysis of nouns which take a *-ka* morpheme but their meaning has nothing to do with the idea of smallness, not even from a historical perspective, can be problematic, and that is why one is faced with the possibility that this formant (due to the influence of a foreign language) is simply a noun suffix and is in no connection with the diminutive – it is only its homonym.

The present paper deals with those entry words of the Transylvanian Hungarian Historical Dictionary which have a diminutive suffix in their structure; however, the meaning of the derivative does not include the element ‘small/little’.

Keywords: Transylvanian Hungarian Historical Dictionary, diminutive suffixes, lexicalized derivatives

The analysis of diminutive suffixes and the diminutive derivatives has been marginalized in the linguistic descriptions. There is a very low number of Hungarian scholarly writings on this subgroup of denominal nominalizing suffixes.

Diminutive suffixes form a special group of denominal nominalizing suffixes. Their primary role is not the creation of new words but the expression of semantic nuances, and that is why they cannot be considered typical suffixes. Their formation, their appearance is rooted in the attitudes of the speakers, in the linguistic ambition to avoid plainness in phrasing. The most important characteristic of diminution lies in its playfulness, which is why speakers of all times connect the available formants in all possible ways, continuously changing, enlarging the group of these suffixes (Szegfű 1991: 207).

That is the reason why diminutives are typically widely spread in all languages; however, their incidence and productivity varies from language to language. For example, there are quite few diminutives in English compared to other European languages (Spanish, Italian, Russian, etc.), whereas there are not

any diminutives in Swedish apart from a few lexicalized items.¹ On the other hand, languages differ in the complexity of the system of diminutives as well. Hungarian and German speakers have one or two suffixes to use (*-cska/-cske*, *-ka/-ke*; *-lein*, *-chen*), while in Russian diminutives form a very complex system – the speakers choose the proper suffix based on different semantic and pragmatic characteristics (Bronislava 1987, Dahl 2006: 594).

As the use of diminutives is usually characteristic to languages (no matter to what extent), there are certain theories which claim that their phonetic structure is similar in the various languages because there is an iconic relation between form and meaning.² This was the main hypothesis of a research conducted in 50 languages (see Bauer 1996: 189–206). The criteria of selecting different languages was that they should belong to different language families, meaning that they should be far away from each other from a genetic point of view. The researchers started from the assumption that close vowels and palatal consonants are in an iconic relation with diminutive morphemes because the narrow gap between the tongue and the palate symbolizes the smallness denoted by diminutives.³ However, the research conducted on 50 languages showed that no universals can be detected in this respect – it is characteristic of some languages and not characteristic of others, and any sound symbolism is language- and culture-specific, not universal.⁴

During the different periods of the history of the Hungarian language, the suffixes have suffered many changes. On the one hand, the phonetic structure of suffixes has been influenced by the tendencies that caused changes in the Hungarian sound system in the different periods of the history of the language. Another tendency caused the broadening of the semantics of suffixes, and thirdly the stock of suffixes of one historical period differs from another period in the appearance of some morphemes and the disappearance of others. As opposed to the many changes, the category of diminutive suffixes shows a relative stability: although throughout the historical periods there have appeared new elements for the expression of smallness, and so the stock itself got enlarged, their meaning

1 E.g.: *fossing* ‘little foot’ from the root *fot* (see Dahl 2006).

2 “The frequent occurrence of diminutives of ‘higher tonality, including high tones, high front vowels and fronted consonants’ (Juraffsky 1996: 534) suggests an iconic link between meaning and form” (qtd by Dahl 2006: 594).

3 “(...) the general idea is that close vowels and palatal consonants are iconic with relation to diminutives because the close approximation of the tongue with the roof of the mouth reflects the small size denoted by the diminutive” (Bauer 1996: 191).

4 “There does not appear to be any universal principle of sound symbolism operating in markers of the diminutive and augmentative such that palatal articulation correlates with diminutives and not with augmentatives (...) The preference for close front vowels and palatal consonants, to the extent that it captures any real generalisation at all, seems to be restricted to particular language families, including Indo-European (...) Any patterns of sound symbolism seem to be language- and culture-specific, not universal” (Bauer 1996: 202).

remained basically the same apart from some nuanced changes. Another interesting characteristic of this group of suffixes is that even ancient suffixes have survived in a few derivatives or in certain dialects. For example, the function of *-csa/-cse* has been reduced to the production of nicknames ever since the 13th century (e.g.: *Ancsa, Borcsa, Julcsa*), yet in the Hungarian dialect of Slavonia this was the most common diminutive in the first part of the 20th century (e.g.: *aprócsa* ‘very small’, *egércse* ‘small mouse’, *küszöbcse* ‘small threshold’), and it even appeared in adverbs (e.g.: *nagyszerűcsén* ‘very fine’) (Zsilinszky 2003: 181).

The various diminutives in Hungarian (*-cska/-cske, -ka/-ke, -d, -ikó*, etc.) are semantically and pragmatically identical (Kiefer 2004: 332). The difference in their productivity has, on the one hand, phonetic reasons, and, on the other, it is due to the natural changes occurring during the history of the language.

The appearance of lexemes containing diminutive suffixes cannot be predicted, yet it can be determined which are those speech situations that allow the use of diminutives (child-oriented speech situations, lovers’ talk, pet-oriented speech situations) (Kiefer 2004: 333). In these contexts, diminutives suggest tenderness, attachment, and love. So, the use of diminutives is governed and determined by the speech situation, in which the relationship between the speech partners has the decisive role (Kiefer 2004: 338) as the primary function of this suffix is to express the speaker’s emotions (joy, happiness, love, attachment). If a diminutive appears in an adult speech situation (e.g.: *borocska* ‘wineDIM’, *söröcske* ‘beerDIM’), it shows that the relation between the speech partners is intimate and informal. The diminutivized form of intellectual products, political or other organizations, professions, etc. suggests a pejorative use (e.g.: *újságocska* ‘newspaperDIM’, *reformocska* ‘reformDIM’, *pártocska* ‘political partyDIM’, *műsorocska* ‘TV showDIM’, *elnököcske* ‘presidentDIM’), while the positive attitude characteristic to speech situations favouring the use of diminutives is completely absent in this case (Kiefer 2004: 338–339). Even though the semantic element ‘little’ is present in these forms, this rather appears in the sense ‘unimportant, trivial’. So, in this case, the diminutive suffix does not suggest a reduction in size but a reduction in significance (Kiefer 2004: 339). The pejorative meaning can appear in adjectives as well in case the diminutive suffix is attached to an adjective with a negative meaning (e.g.: *butácska* ‘sillyDIM’, *ostobácska* ‘stupidDIM’). The speaker does not always assume the responsibility of naming the negative characteristic, and thus he turns to various mitigating strategies, one possibility of which being the use of diminutives (Kiefer 2004: 340). If the speaker is not sure in his/her partner’s reaction, he/she can make his/her own opinion vague enough with the use of diminutives (Beeching 2007: 74).

The analysis of nouns, which take a *-ka* morpheme but their meaning has nothing to do with the idea of smallness, not even from a historical perspective, can be problematic, and that is why one is faced with the possibility that this

formant (due to the influence of a foreign language) is simply a noun suffix and is in no connection with the diminutive – it is only its homonym. One example of this is the *-ka* morpheme in Russian, which in some derivatives is definitely a diminutive (*knižka* ‘booklet’), but the same morpheme can be the suffix of female nouns (*švedka* ‘Sweedish woman’). A similar function can be attributed in the Hungarian dialect of Slovakia (the Felvidék area) to the *-ka* ending in *doktorka* or to the noun suffix *sotka*, which means ‘in connection with the number one hundred’. Some examples of this in the *Transylvanian Hungarian Historical Dictionary*⁵ are the *magyarka*, *otthonka* derivatives (Zsemlyei 2011: 5).

In the THHD, the following lexicalized entry words with a diminutive suffix in their structure appear, but the meaning of the derivative does not contain the semantic element ‘small’:⁶

- ángyelika** 1. többszínű könyvkötő-papiros ‘multicoloured paper used in bookbinding’ 1750: a Tabellakot mind ujjolag kellett compingáltatnom Angelicába igen szépen [Ap. 3 Rétyi Antos Istvan lev.]; 1832: Fizettem Diariumok készelésére (!) Angyelikara [RLt O. 4 Rettégi Imre költségjegyz.].
2. ? angyalgyökér/fű ‘a type of herb’; Angelica 1757: Postára orvosságra Angyelikára és egjéb edgyet másra Rfr 02 xr 4 [TL. Teleki Ádám költségnaplója].
- árpádka** magyar kiskabátfajta ‘Hungarian coat for men’ 1861: egy arpadkanak a készítése 4 f. 20 Sing [Kv; Kócsi lev.].
- balánka** fehérszőrű tehén ‘cow with white fur’ 1757: Egj Balánka bogár szarvu, futtosott 3 es(zten)dös^a [Pusztasztniklós TA; FRK.–^atehén].
- csontorka** kb. tű, gyökér ‘root’ 1584: Domini Senatores ... deliberarunt Miert hogy az eggik vallő.. sokzor hallotta azt Zabo Catotol, hogy eo rea az Anniarol marat volna halala vta(n) az Bozorkansagh es attol az Bozorkansagot meg tanolta, Mely vallasa tantum facit hogy Bozorkannak mongia magat, Ez vallasahoz penigh hogy eo ollia(n) zemely volna, illiendolgay accedálnak es ereossitik tudomaniarol valo vallasat hogy az fazakasnet meg feniegette hogy chontorkaiabol ky vagattia nyelwet addeg Ne(m) Niugzik [Kv; T]k IV/1. 222].
- fióka** 4. csűrifa (mellék/oldalcsűr) ‘side barn’ 1752: a Csűrös kertben is vagyon ... szalma fedel alatt lévő Csűr, mellyben tsépelhet egyszersmind tiz ember, az Fiokáib(an) pedig belé fer két száz kalangya [Pókafva AF; JHb XXV/73. 15].
- fogacska** hímzés minta ‘pattern for needlepoint’ 1714: Előkettő széllyén 3. rendbéli fogatskákkal ki varrott fl. Hung. 3 [Kv; REkLt II. Apafi Mihály hagy. 31].
- granumocska** szemcse ‘granule’ 1757: Kérdés támad ez iránt is: Ha az az vizek folyamatiban található Arany ott termetté, vagy Mineralis Hegyekből devolvalodat oda? ... az illyen Arany többire korpa forma lapasotska, mert az

5 Hereinafter : THHD

6 In case an entry word has multiple meanings, I only present the one which shows the lexicalized form.

hoszszas kövek közt valo devolutio es attritio által, az eredetekor gömbölyeg granumotska hogy meglaposadik opinione mea ac aliorum méltó a' hitelre [Zalatna AF; JHb. Borsai lev.].

húzóka fiókhúzó (fogantyú) 'handle of a drawer' 1849: két almárium ... 9.9. tojokaikkal,–mellyeknek közepén vasbol huzokájok van [Szentbenedek SzD; Ks 73/55].

jároka járni kezdő kisgyermek; járószék/szekér (kisgyermeket járásra szoktató alkalmatosság) 'playpen' 1823–1843: jároka 1. járni kezdett gyermek; 2. kereken járó gépkosár (így!) melybe ide-tova mozgatással tanol a gyermek járni [MNyTK 107. 23].

magyarka magyaros férfikabát 'coat for men in Hungarian style' 1823: Mártonfi Simon ... Jár világos vadgalamb szín mellértes Magyarkában [DLt nyomt. kl]; 1838: Egy fekete uj Magyarka, seprő-szín merino bélléssel; hozzávaló gömbkötő munkájú láljbli (!) [RLt O. 1 Mike Sándor ellopott tárgyai közt]; 1842: Egy magyarka ujra bérelve Rf xr 15 [Kv; Újf. 1]; 1850: Egy fekete magyarka virágos selyem bérléssel [Mv; DE 2]; 1862: Magyarka kék közönséges posztóból [M.szilvás TA; HG]; 1870 k./1914: 1834-ben a főkonsistorium leirata szerint a hosszú magyar dolmány, a magyarka ismertetik el törvényes deák egyenruhának^a [MvÉrt. 50.–^aA mv-i ref. koll-ban].

Szk: *nyári* ~ 1866: nyári fekete magyarka rongyos bélléssel [Megyesfva MT; LLt].

mányika (bélelt) kesztyű 'padded gloves' 1699: Egy veress boitos barsony aszony embernek valo kesztyű vagy manyika tetszin pantlikak raita, az pantlikak vegein mind io féle gyöngy [Szárhegy Cs; LLt Fasc. 150]; 1732: Egy béllet nust kesztyű vagy manika [Kv; Ks Kornis Zsigmond lelt. 15]; 1821: Vagyon egy Manyika 3. Rfl [Kvh; HSzjP]; 1829: Vagyon két mányika, 3 ujjas lájbi 30 flo. [Kvh; HSzjP].

merinó-magyarka merinó-posztó magyaros kabátka 'Hungarian baize coat' XIX. sz. eleje: Egy zöld Nyári mérino magyarka [EMLt].

otthonka háziruha 'housedress' XIX. sz. köz.: Küldök 14 Zsemet ... a Marika rozsaszín otthonkáját hozzá valo darabakkal [BLt 11 Cserei Róza férjéhez, Béli Alberthez]; 1859: M Ujfalvi Sándor Natsága Részére ... Egy Egy othonkát vásárolt 16 f [Kv; Újf. 1].

pesztonka 'babysitter' 1822: Szarvadi Ur ... mikor ötet meg zabolázni kéntelenítetttem ... több izben meg vert; mellyet meg bizonyit az akkori Inassa, Kotsissa ... égy szolgáló, égy pesztonka [KLev. Gergelyfi Bénéiamin (28) kibédi ns vall.].

pintyőke pinty 'finch' 1766: Az új esztendő oly iszonyú hideggel köszöne be s oly hosszason tarta egész martiusig, hogy soha keményebb telet a mostani ember nem ért ... szememmel láttam a pintyőkét halva azon helyt, az hová hálni elült volt [RettE 195].

- posztómagyarka** posztóból készült magyaros kabátféle ‘Hungarian baize coat’ 1850/1851: Egy fekete poszto fél viseltes magyarka [Kv; EMLt].
- rabka** fonókerék ‘spinning-wheel’ 1820 ű: Egy len fono kerék vagy rabka kéz orsojával [Mv; MvLev.].
- szárika** kb. (posztó)guba, suba ‘a type of coat’ 1739: Szárikámot az nyakambol kivetvén, mondám az Öcsemnek, Lőjyed ... mert el kell vesznünk [Kézdisztlélek Hsz; HSzjP St. Hodor (49) pp vall.]; 1758: Egy szárika valora flor. Hung 1. den. 24 [Páké Hsz; HSzjP]; 1801: Georgie N. mint egy 20. esztendőös ... sárga haju, az Oláh Országi modra fésülve ... egy kurta rongyos Olah bundát, s’ azon felyül egy uj, ugy nevezett zárikát ... viselvén [DLt nyomt. kl]; 1801: Szávu Popa mint egy 24. esztendőös ... fekete szemü és haju, az Oláh Országi modra fésülve ... egy nagy Oláh bundát és azon felyül egy régi ugy nevezett zárikát viselvén [DLt nyomt. kl]; 1808: Felső Porumbáki ... Gyitza Pap János ... visel szörös Oláh bubot vagy szárikát [DLt 171 nyomt. kl]; 1811: hegyi Tolvajok ... vittének el ... Három ujj által vetöt ... Egy ujj szárikát ... Egy Puskát [DLt 629 nyomt. kl]; 1819: aprobebb panaszokbol világosságra jöven az, hogy egy uj szárika az eö kegyelme házánál tanáltatott meg [Bereck Hsz; HSzjP]; 1826: a’ Nyakamba levő szárikámat ki huzta és el vitte [Lisznyó Hsz; HSzjP Karátson Gyurka (36) prov. vall.]; 1829: Tudom azt nyilván mivel szemeimmel láttam, hogy Hoszszu Péternek egy szárikáját el vette [Bodzaforduló Hsz; HSzjP Bulárka Thoma (40) vall.]; 1839: Majláth Jeremiás ... visel ... fekete zekét, vagy is sokszor csak szárikát [DLt 1355 nyomt. kl] Szk: *comközépig érő* ~ 1817: Egy Szilági modi fekete váslott Czomb középig érő szárika, vagy Gubába [DLt 70 nyomt. kl] * *szürke* ~ 1752: Edgy Szürke Szárika [Szászveszöd NK; JHb XXIII/27] * *viseltes* ~ 1803: Bochoday András ... öltözete völt egy viseltes Szárika, egy viseltes fekete Bárány-bőrrel prémezett, és zöld posztóju Süveg [DLt nyomt. kl].
- szervianka** rövid női kabát, ujjas ‘short women’s coat’ 1849: 12. sing kartont ... Egy Szervianka ... égy fel duczet kés, és villa [Dés; DLt].
- tatárka** *Fagopyrum tataricum* ‘herb’ 1592: Tatarka chepelwe cb 7 1/4 [Kv; Szám. 5/XI. 15]; 1623: Moldouaboll az Neszter és Prwt melleöll, hauaselfeoldebeöll az Duna melleöll jgen jo fele eoregh zeöke disznokott vetessen 200 tenezteny valokot ... ha pedig mak mikor sohont nem lenne thehat ollyankor tatarkauall zabbalis ketelen kj teletettny [BGU 121]; 1736: Tatarka nr. 1 [Mikefva KK; CU XIII/1. 173]; 1744: Meg veszett Tatárka 27 [Marossztkirály MT; Told. 18]; 1745: Haritska Met. 11. Tatárka fél véka [Marossztkirály MT; Told. 18]; 1756: Török Buza Met. 3. Tatárka Met. 2 1/2 [Piskinc H; JHb XXXV/35. 34]; 1763: Istennek hala, minden fele gabana Borso lentse tatárka len mag arpa alakar Zabotska Istennek hala minden vagyon [Kóród KK; Ks CII. 18 Szarka József tt kezével]; 1773: Ficzkó Legénykorunkban lattuk ... hogy ... Szabo Ferencz egyszer bé keritette vala azon meg nevezett pusztát Uraság számára és kukuruzát s Tatárkát vétettek beléje [Ádámos KK; JHb XIX/15]; 1774: Kölest, Arpát, Alakort, Tönkölt,

Tatárkát, és Haritskát ... nem szoktanak vetni [Szentdemeter U; LLt Vall. 14]; 1783: Teremiből ... A Tatárkát is el hozták ... a Tatárkát ezen Holnapnak vége felé lészen jó vetni, most nem bátorságos, gyenge Portéka lévén ... A Tatárka ... szapora Gabona, Sertések(ne)k igen jó, csak jó földben vessék [JHb Árkosi Ferenc Csáki Katalinhoz]; 1823: Tatarca, harisca, Tragum, gi, m. 2 [Borb. II. 446].

Most of the entry words can be grouped into well-defined notion categories.⁷ Most entry words (8) determine some kind of clothing: *árpádká*, *magyarka*, *mányika*, *merinó-magyarka*, *otthonka*, *posztómagyarka*, *szárika*, *szerviánka*. The following words refer to (parts of) plants/animals (5): *ángyelika*'s 2nd meaning (*angyalgyökér/fű* 'herb'), *balánka*, *csontorka*, *pintyőke*, *tatárka*. There are four entry words that denote objects of the house: *fióka*'s 4th meaning (*oldalcsűr* 'side barn'), *húzóka*, *járóka*, and *rabka*, while four other entry words cannot be grouped into any category: *ángyelika*'s 1st meaning (*többszínű könyvkötő-papiros* 'multicoloured paper used in bookbinding'), *fogacska*, *granumocska*, *pesztonka*.

Table 1. *Categories of the entry words of the THHD and their percentage*

Category	Number of entry words	%
Piece of clothing	8	38
(Part of a) plant/animal	5	23.8
Objects of the house	4	19
Others	4	19

Summary, future prospects

This short presentation proves that there were quite a few derivatives in the old Hungarian language used in Transylvania that had a diminutive suffix in their structure, even if they lacked the semantic element of 'little/small'.

It would be important to conduct a research as to which are the derivatives that were borrowed into the old Hungarian used in Transylvania as a result of Romanian influence (that could be the case of *balánka*), which were/are the derivatives that are present in all Hungarian dialects and which were only used in the Transylvanian dialects.

⁷ As the two meanings of the entry word *ángyelika* are grouped into two different notion categories, when determining the percentage, I dealt with 21 notions.

References

- Bauer, L. 1996. No phonetic iconicity in evaluative morphology. *Studia Linguistica* 50(2): 189–206.
- Beeching, K. 2007. A politeness-theoretic approach to pragmatico-semantic changes. *Journal of Historical Pragmatics* 8(1): 69–108.
- Dahl, Ö. 2006. Diminutives and augmentatives. In: Brown, Keith (ed.), *Enciclopedia of Languages & Linguistics*. Elsevier. 594–595.
- Juraffsky, D. 1996. Universal tendencies in the semantics of the diminutive. *Language* 72: 533–578.
- Kiefer F. 2004. Morphopragmatic phenomena in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica* 51(3–4): 325–349.
- Szegfű M. 1991. A névszóképzés. In: Benkő, Loránd (ed.), *A magyar nyelv történeti nyelvtana. A korai ómagyar kor és előzményei*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 188–259.
- Volek, B. 1987. *Emotive signs in language and semantic functioning of derived nouns in Russian*. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company .
- Zsemlyei, B. 2011. *Kicsinyítő képzők az erdélyi Magyar régiségben*. Cluj-Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület.
- Zsilinszky É. 2003. Szókészlettörténet. In: Kiss, Jenő–Pusztai, Ferenc (eds), *Magyar nyelvtörténet*. Budapest: Osiris Kiadó. 173–204.

Primary sources

- Erdélyi magyar szótörténeti tár*. I–XI. 1975–2002. (I–VIII. ed. Attila Szabó T.; I–IV. Bucharest: Kriterion; VI–VIII. Budapest–Bucharest: Akadémiai Kiadó–Kriterion; IX–XI. ed. Márta Vámszer. Budapest–Cluj-Napoca: Akadémiai Kiadó–Erdélyi Múzeum-Egyesület).